

БӨЛІМ: ҚАЗАҚСТАН ТАРИХЫ

Желтоқсан оқиғасы

ЖАРИЯЛАНДЫ
09.12.2024СІЛТЕМЕ
https://bilimger.kz/171783/

Желтоқсан оқиғасы: тәуелсіздікке ұмтылған ұлт рухының оянуы

1986 жылы 16-17 желтоқсан күндері Алматы қаласында болған Желтоқсан оқиғасы Қазақстан тарихындағы ең елеулі әрі маңызды оқиғалардың бірі болып табылады. Бұл оқиға кеңестік тоталитарлық жүйеге қарсы шыққан қазақ жастарының еркіндік пен әділеттілікті талап еткен, ұлт рухын оятқан көтеріліс болды. Желтоқсан оқиғасы елдің тәуелсіздік алу жолындағы алғашқы нақты қадамдарының бірі саналады.

Тарихи негіздері

Желтоқсан оқиғасының шығуына бірнеше тарихи факторлар әсер етті. 1980-жылдары Кеңес Одағы экономикалық, әлеуметтік, және саяси дағдарысқа тап болды. Бұл кезеңде Қазақстанда да әлеуметтік әділетсіздік, жұмыссыздық, ұлт мәселелері, тіл мен мәдениеттің қысымға ұшырауы сияқты проблемалар тереңдей түсті. Қазақ халқының ұлттық мүддесі аяққа тапталып, республиканың экономикалық байлығы орталыққа тасымалданатын еді.

1986 жылы 16 желтоқсанда Кеңес Одағы Коммунистік партиясы Орталық Комитетінің шешімімен Қазақстан Компартиясының бірінші хатшысы Дінмұхамед Қонаев қызметінен босатылып, оның орнына қазақ жеріне мүлде қатысы жоқ Геннадий Колбин тағайындалды. Бұл шешім қазақ халқының ұлттық намысын таптап, ашу-ызасын туғызды.

Оқиғаның басталуы

16 желтоқсан күні кешке Алматы қаласының жастары орталық алаңға жинала бастады. Олар жаңа басшының тағайындалуына наразылықтарын білдіріп, бұл шешімнің әділетсіз екенін айтты. 17 желтоқсан күні алаңға 20 мыңға жуық адам жиналды. Наразылық бейбіт шеру түрінде басталды: жастар ұлттық мәдениетті қорғауды, әділеттілікті және басшылықта жергілікті халық өкілдерінің болуын талап етті.

Алайда бұл бейбіт наразылыққа билік өкілдері басқаша жауап берді. Үкімет шеруді күшпен басып, шерушілерге қарсы милиция, ішкі әскер және арнайы қызмет

бөлімшелерін пайдаланды.

Жастардың ерлігі

Желтоқсан оқиғасының басты кейіпкерлері – қазақ жастары болды. Олар өз өмірін қатерге тігіп, ұлттық мүдде үшін күресті. Шеруге қатысқандардың көпшілігі студенттер мен жұмысшы жастар еді. Бұл олардың саяси санасының оянғанын және өз болашағы үшін жауапкершілік алуға дайын екенін көрсетті.

Наразылық барысында жастар кеңестік жүйеге қарсы ұрандар айтып, елдің тәуелсіздігіне ұмтылыс білдірді. Олардың әрекеті ұлттық рухты оятып, ұлттың саяси сана-сезімін жаңа деңгейге көтерді.

Қуғын-сүргін мен жазалаулар

Бейбіт шеруді тарату кезінде көптеген адамдар қамауға алынды, соққыға жығылды, кейбіреулері мерт болды. Ресми мәліметтер бойынша, шеруге қатысқандардың саны мен қаза тапқандар туралы нақты деректер жасырылып келді. Бірақ кейбір деректерде қаза тапқандар саны 200-ден астам адам болуы мүмкін екені айтылады.

Шеруден кейін көптеген жастар оқудан, жұмыстан шығарылып, олардың болашағына нұқсан келтірілді. Қамауға алынғандардың арасында Кенесары Әбішев, Ләззат Асанова, Сәбира Мұхамеджанова, Қайрат Рысқұлбеков сияқты жас патриоттар болды. Қайрат Рысқұлбековке «Халық қаһарманы» атағы беріліп, ол тәуелсіздіктің символына айналды.

Желтоқсан оқиғасының тарихи маңызы

Желтоқсан оқиғасы Қазақстан тарихында ерекше орын алады. Бұл оқиға Кеңес Одағының ыдырауына ықпал еткен алғашқы қадамдардың бірі болды. 1986 жылғы көтеріліс басқа одақтас республикалардағы ұлт-азаттық қозғалыстарға әсер етіп, бүкіл Кеңес Одағы аумағында азаттыққа деген ұмтылысты жандандырды.

1991 жылы Қазақстан тәуелсіздігін жариялаған кезде, Желтоқсан оқиғасының ержүрек жастарының ерлігі елдің тәуелсіздік тарихының бір бөлігі ретінде жоғары бағаланды.

Қорытынды

Желтоқсан оқиғасы – бұл тек бір сәттік көтеріліс емес, ол ұлттың рухани оянуының, еркіндік пен әділеттілікке деген талпынысының символы. Бұл оқиға қазақ жастарының отаншылдық сезімін, ерік-жігерін, ұлттық намысын көрсетті.

Желтоқсан оқиғасының ерлігі мен мәні ешқашан ұмытылмауы керек. Бүгінде тәуелсіз Қазақстанның жетістіктері үшін осы тарихи оқиғаның әсері зор. Ол біздің ұлттық санамызды, тәуелсіздігімізді және болашаққа деген сенімімізді нығайта түседі.

Бұл оқиғаның әрбір деталі қазіргі және келешек ұрпаққа тәлімгерлік қызмет атқарып,

отаншылдық рухты сақтау жолында маңызды орын алады

орындаған: Ибраев Шерхан Талгатұлы, Байкенова Баршагүл, Доскалиев Эльдар

оқытушы Жұмаділ.М

ҚМ АА Күәлік нөмірі: **KZ45VPY00102718** — ҚР Мәдениет және Ақпарат министрлігі

© 2026 **Bilimger.kz** Ақпараттық-танымдық білім порталы. Барлық мазмұн авторлық құқықпен қорғалған.